

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

В УКРАЇНІ

№ 9, червень 2010

Зміст

Новини місяця	3
ТЕМА МІСЯЦЯ: УКРАЇНА МАЄ ВИБІР	6
Три інтеграційні моделі на пострадянському просторі	6
Історичний капітал	7
Сьогоднішня реальність: пасивна інтеграція	8
Сценарій розчленування держави	10
Сценарій ініціативної інтеграції	11
Інструкція з безпечної інтеграції	12

Редакційна рада

Гаспар БЕРГМАН

Керівник Секретаріату, Седеркопінгський процес, Київ

Віра НАНІВСЬКА

Директор МЦПД

Ніку ПОПЕСКУ

Дослідник, Європейська Рада зовнішніх відносин

Ольга ШУМИЛО

Член Наглядової Ради МЦПД

Редактор

Віра НАНІВСЬКА

Директор МЦПД

Авторський колектив

Максим БОРОДА

Керівник програми "Соціальна економіка" МЦПД

Ігор ЖОВКВА

Директор зовнішньополітичного напрямку МЦПД на громадських засадах

Ольга Львова

Аналітик МЦПД

Консультант

Володимир ГРАНОВСЬКИЙ

e-mail: office@icps.kiev.ua
www.icps.com.ua/eng

Новини місяця

Опозиція бачить негатив, а влада не помічає помилок

100 днів влади: два протилежні погляди

У червні минуло 100 днів перебування Віктора Януковича та його команди при владі. Навколо перших кроків нового керівництва країни точаться дві окремі дискусії, майже не пов'язані між собою. Опозиція бачить суцільний негатив, а влада не хоче помічати власних помилок. Насправді обидва погляди мають під собою реальне підґрунтя.

Суспільство позитивно оцінило такі дії влади:

- Відновлення керованості системи державної влади.
- Поліпшення відносин з Росією, що дало змогу підписати угоду про демаркацію російсько-українського кордону.
- Оперативне прийняття Державного бюджету на поточний рік.
- Розробка програми економічних реформ і започаткування широкої суспільної дискусії з цього питання.

З іншого боку, осуд та занепокоєння викликали:

- Неправовий характер дій із побудови адміністративної вертикалі та монополізації впливу на суди.
- Підписання харківських домовленостей з Росією.
- Намагання контролювати ЗМІ.
- Посилення адміністративного тиску на бізнес.
- Широке використання адміністративного ресурсу у політичній боротьбі.
- Гуманітарна та освітня політика нового уряду.

Програма максимум

Програма реформ містить чіткий перелік дій

На завершення перших 100 днів президентства Віктора Януковича сталася справді знаменна для України подія — була презентована Програма економічних реформ на 2010 — 2014 роки. Це перша, придатна до змістовного обговорення, українська урядова програма, що містить чіткий перелік дій, а не складається із закликів та обіцянок.

Утім, Програма має суттєві вади, які можуть перекреслити цей беззаперечний успіх. Найбільшою з них є відірваність економічних реформ від реформи органів влади, що відповідають за реалізацію економічної політики. Блок реформ щодо модернізації системи державного управління буде готовий лише восени цього року, а Програму економічних реформ на 2010 – 2014 роки Президент уже представив.

Для виконання завдань Програми передбачено зміни до законодавства, але лише у вигляді переліку законопроектів, які планується прийняти, замість реального плану законодавчих змін, що має визначати, які конкретно норми законодавства буде скасовано, прийнято або змінено. Заплановані зміни у законодавстві не мають належного інституційного і бюджетного забезпечення, тобто з трьох необхідних напрямів планування державної політики (законодавство, інституції, фінансування) в Програмі є лише один (законодавство).

Проблемою є відсутність пріоритетів

Проблемою Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки є відсутність пріоритетів. Документ передбачає 17 ґрунтовних реформ майже в усіх сферах економіки країни впродовж наступних п'яти років. Це нереалістично. Без визначення пріоритетів Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки не може бути виконана.

Податковий кодекс згуртував бізнес

Податкова адміністрація може стати інструментом політичної боротьби

Проект Податкового кодексу, прийнятий у червні Верховною Радою у першому читанні, наразився на потужний супротив опозиції, бізнесу та громадянського суспільства. Його критикують за посилення податкового навантаження на бізнес, особливо малий і середній, а також за надання податковій адміністрації безпрецедентно широких репресивних повноважень. Особливе занепокоєння викликав ризик того, що податкова адміністрація буде використовуватися не тільки за "прямим призначенням", а і як інструмент політичної боротьби та тиску на опозицію.

Податкові канікули – профанація?

Податкові канікули для малого та середнього бізнесу, обіцяні Президентом Віктором Януковичем, збереглися в новому Податковому кодексі в дуже дегенерованому вигляді. Вони мають охопити лише приватних підприємців, які "надають побутові послуги населенню", та юридичних осіб з оборотом менше 100 тисяч гривень на рік, чого не вистачить навіть кіоску в селі далеко від траси. Це спричинило шквал звинувачень влади у профанації передвиборчих обіцянок.

Активні та згуртовані дії бізнесу, з одного боку, та готовність влади до діалогу – з іншого, забезпечили змістовність суспільної дискусії щодо податкової реформи. В результаті Президент заявив про неприпустимість підписання Податкового кодексу в теперішній редакції та необхідність його суттєвого доопрацювання.

Nota Bene

8 червня	Прийнято ухвалу Стокгольмського арбітражу, що зобов'язує НАК "Нафтогаз" повернути РосУкрЕнерго обсяг газу на суму, еквівалентну 5,5 млрд доларів США. Влада уникає коментарів з приводу цього рішення, а опозиція гостро розкритикувала його як корупційне і таке, що шкодить українським національним інтересам.
18 червня	До складу коаліції "Стабільність та реформи" увійшли 6 депутатів з блоку "Наша Україна Народна самооборона". Розширення владної коаліції триває. Аналітики в ЗМІ прогнозують, що за кілька місяців коаліція матиме у своєму складі конституційну більшість. Це дасть змогу Партії регіонів реалізувати свої наміри щодо суттєвого розширення повноважень Президента та органів місцевого самоврядування, а також запровадження другої державної мови.
22 червня	Оприлюднено рішення Конституційного Суду, що визнає неконституційним проведення виборів до органів місцевого самоврядування 2011 року. Як наслідок, місцеві вибори відбудуться 31 жовтня 2010 року, як на тому наполягала Партія регіонів. Оскільки нова влада наразі користується достатньо високою підтримкою населення, вона зацікавлена провести вибори якомога скоріше. Вони дадуть змогу завершити формування "владної вертикалі" та розпочати реалізацію непопулярних реформ, як-от підвищення пенсійного віку та тарифів на енергоносії.
24 червня	Україна підписала угоду про зону вільної торгівлі з Європейською асоціацією вільної торгівлі, яка об'єднує Ісландію, Ліхтенштейн, Норвегію та Швейцарію. На думку українських урядовців, ця угода є важливим кроком для України в контексті створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом, для якої вона може стати своєрідною «тренувальною платформою». Втім, дана угода практично не матиме впливу на економіку України через низку суттєвих виключень (зокрема, вона не передбачає скасування мит на автомобілі, сільськогосподарську техніку та хімічну продукцію), а також незначні обсяги торгівлі з країнами-членами Європейської асоціації вільної торгівлі.

Тема місяця

Україна має вибір

Попередній випуск *Inside Ukraine* було присвячено порядку денному Росії щодо України. У результаті його реалізації без зміни сьогоденної позиції Україна зникає як суб'єкт з геополітичної арени та втрачає самостійне управління своєю економікою. П'ять минулих років Україна опиралася будь-яким спільним проектам з Росією, поставивши все на євроатлантичну інтеграцію. Всередині країни не робилися реформи, поширювалася корупція, наростав публічний конфлікт між Президентом і Прем'єр-міністром. Росія підтримувала в Україні інтенсивну антинаатовську та антиєвропейську інформаційну кампанію. На Заході російська дипломатія досягла вирішальних успіхів у формулюванні своїх пропозицій співпраці у життєво важливих для США та ключових країн ЄС питаннях. Умовою був вибір між підтримкою конфліктуючої з Росією України або реалізацією надважливої співпраці з Росією. Після виборів в Україні для Заходу закінчилася неприємна і безнадійна потреба підтримувати непрацюючу Україну.

Сьогодні нова політична влада робить те, чого не робити в сучасному глобалізованому світі неможливо. Інтеграція, особливо економічна, становить основу зв'язків між державами, і є загальносвітовою тенденцією. За даними СОТ, на початку ХХІ століття нараховувалось більше 190 регіональних інтеграційних угод (з них більше 130 були реально діючими), причому більше половини з них було укладено після 1990 року¹.

Україні не уникнути регіональної інтеграції, і передусім інтеграції з регіональним лідером — Росією. Україна обрала інтеграцію замість тотального опору, але це не єдиний вибір, що постає перед Україною. Наступний крок, який Україні доведеться свідомо робити, — це вибір між пасивною та активною інтеграцією.

Україна має всі необхідні передумови для активної, конструктивної та прагматичної інтеграційної позиції.

¹ Региональная интеграция и развитие /Морис Шифф и Алан Уинтерс. Пер. с англ. Всемирный банк. — М.: Издательство "Весь мир", 2005. — С.17

Три інтеграційні моделі на пострадянському просторі

Білорусь: головою в пісок

Шлях, яким Україна за останні кілька місяців зробила чимало великих і маленьких кроків, вже проторила наш близький сусід Білорусь. Рух цим шляхом здається дуже легким і швидким, адже не потребує від країни особливих зусиль. Варто лише нічого не змінювати: НЕ реформувати систему державного управління, НЕ встановлювати верховенство права, НЕ приймати "непопулярних" політичних рішень, законсервувати радянську командно-адміністративну вертикаль, звично нейтралізувати опозицію, час від часу публічно демонструвати патріотизм і тверду позицію опору по відношенню до Старшого Брата. За таких умов на довгі роки в Білорусі була забезпечена стабільність і порядок. Зовнішня та кадрова політика країни має узгоджуватися з Москвою.

Грузія: ногами вперед

Грузія уособлює те, якою могла б стати Україна, якби політика минулого Президента впроваджувалася рішучіше та послідовніше. Заперечувати успіхи керівництва Грузії в радикальному поліпшенні бізнес-клімату та подоланні корупції так само марно, як не помічати втрати великої частини території цієї країни внаслідок збройного конфлікту з Росією. Питання чи вартує одне іншого щонайменше дискусійне.

Казахстан: міцно на своїх ногах

Про стабільний та успішний Казахстан пересічному українцю відомо набагато менше, ніж про напівпроковтнуту Білорусь чи пошматовану Грузію. І справа не тільки у сприйнятті відстані, що розділяє нас із цією середньоазійською країною, а й у тому, що вона посіла місце регіонального лідера без зайвого галасу, не наражаючись на супротив Росії та підтримуючи з нею добросусідські відносини.

Казахстан — активний учасник усіх інтеграційних ініціатив Росії. Він не тільки не опирається обіймам Великого Сусіда, а й робить зустрічні рухи, пильнуючи власну вигоду у незмінній з радянських часів риториці про непорушну дружбу народів. Усе це не заважає країні, де близько половини населення вважає себе росіянами та більшість громадян не знає казахської мови, послідовно реформувати власну економіку та енергетику, державну адміністрацію та армію.

Блискучим прикладом такої політики "східної мудрості" є рішення Нурсултана Назарбаєва про те, що всі державні службовці Казахстану мають обов'язково володіти казахською мовою. Здавалося б, це утискує права етнічних росіян, що становлять близько 40% населення Казахстану, суттєвіше, аніж дублювання російських фільмів українською мовою. Втім, Москва мовчить, адже для всього світу Астана — близький друг і надійний партнер Росії.

Історичний капітал

Втрата суверенітету — найбільша параноя українців. Навіть гімн нашої країни говорить про незавершену боротьбу за самостійність: "Ще не вмерла України і слава, і воля...". Така увага до власної державності не безпідставна, адже більшу частину своєї історії український народ був її позбавлений. Утім, це не тільки не ставить під сумнів його існування як самостійної нації, а й слугує найкращим доказом цього. Невеликий екскурс в історію дає змогу в цьому переконатися.

В одному з перших указів Петра I після Полтавської битви йшлося про заборону української мови. Цьому ж було присвячено ще понад 20 указів російських самодержців. Навіщо така увага "діалекту" неіснуючого народу?

Не менш переконливим підтвердженням життєздатності України як держави є її спроможність до самовідродження. Щоразу, як виникала така можливість, українська нація створювала на власній території державу з відповідною назвою: Українська Народна Республіка, Українська Держава (гетьманат Скоропадського), Західноукраїнська Народна Республіка, Українська Радянська Соціалістична Республіка, Карпатська Україна і на решті — Україна, в якій зараз ми живемо.

*З-під уламків імперій
українська нація
виходила
з прибутком*

З-під уламків чергової імперії українська нація завжди виходила з чималим прибутком. Варто згадати лише перетворення України з пошматованої на губернії аграрної околиці Російської імперії у формально незалежну, територіально цілісну та індустріально розвинену республіку Радянського Союзу з окремим представництвом в ООН. Своєю чергою, розпад СРСР Україна зустріла вже найбільшою європейською державою з ядерним арсеналом, космічними технологіями та Кримом на додачу.

Сьогоднішня реальність: пасивна інтеграція

Росія активно і послідовно реалізує власний порядок денний, описаний у попередньому випуску Inside Ukraine, що полягає в поверненні України назад до своєї орбіти. Принципові його елементи:

- закріплення позаблокового статусу України та її відмова від наміру вступити до Північноатлантичного альянсу;
- контроль Газпрому над газовим сектором України, зокрема газотранспортною системою;
- відновлення галузевих конгломератів за радянським принципом через злиття російських та українських галузей економіки;
- надання російській мові в Україні статусу другої державної;

*Москва розглядає
Київ як свою зону
впливу*

- утворення в Україні єдиної православної церкви під керівництвом Московського Патріархату.

За виконання цих умов доведеться платити, і Росія прекрасно це усвідомлює. Найгучнішим зразком такої оборудки є харківські домовленості: флот в обмін на газ. Менш широко відомі приклади стосуються угод у сфері атомної енергетики, коли Україна отримує застарілі технології за завищеними цінами разом з кредитом на будівництво реакторів. Високий рівень корумпованості української влади лише полегшує досягнення та реалізацію таких домовленостей.

Росія несхитно дотримується власних принципів, утім, досить гнучка в методах їх реалізації. Якщо ті чи інші плани Москви раптом наражаються на супротив української влади, їх редакція може дуже швидко та легко змінюватися — головне, щоб незмінним лишався зміст: не хоче злиття Газпрому та Нафтогазу — і не треба, назвемо це "організація спільного підприємства".

*Росія прагне
поглинути українську
економіку*

Основою інтеграції за планом Москви є принцип економічної ефективності, що для української економіки означає її поглинання російською. Центр прийняття рішень розташовується у Москві. Формально Україна лишається суверенною: вона цілком "незалежна", коли потрібно вирішувати внутрішні проблеми, втім, по-братськи ділиться власними ресурсами з Північним Сусідом.

Для реалізації цього сценарію є дві необхідні умови: відсутність здійснених реформ, спрямованих на впровадження європейських стандартів, і перехід до так званої керованої демократії. Першу умову Україна поки що цілком задовольняє. До виконання другої впевнено наближається.

Підтверджені того, що саме за даним сценарієм наразі рухається чи радше дозволяє себе вести Україна, навіть упродовж червня 2010 року було достатньо:

- Прийняття Закону "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України", в якому закріплюється позаблоковість України та передбачається вилучення із Закону "Про основи національної безпеки України" положення про перспективу членства в НАТО.
- Прийняття за основу проекту Закону "Про порядок організації і проведення мирних заходів", що не відповідає міжнародним стандартам і який різко засудило громадянське суспільство.
- Постанова Кримського парламенту про надання російській мові статусу регіональної.

Нинішня політика влади спрямована на забезпечення порядку та стабільності. Цього неможливо досягти без глибокого реформування системи державного управління, що полягає в її увідповідненні до демократичного устрою та ринкової економіки.

Репресивними методами підтримувати стабільність тривалий час уряду не вдасться. Це призведе до погіршення економічної ситуації та скорочення надходжень до державного бюджету. Утиски української мови та повзуче знищення суверенітету держави неминуче зумовлять політичний опір і суспільні збурення.

Сценарій розчленування держави

На щастя, Україна поки що не має на своїй території гарячих точок і заморожених конфліктів, що приховують пряму загрозу її територіальній цілісності. Втім, на ризик розколу нашої держави не раз вказували численні дослідники зі світовим ім'ям, зокрема Самюель Хантінгтон, автор концепції зіткнення цивілізацій.

Цей славетний американський політолог виходить із належності українців до двох різних цивілізацій: православної — на Сході та європейської — на уніатському Заході. Пролягання лінії розлому між ними територією України він ілюструє результатами виборів 1994 року, коли підтримка Леоніда Кравчука у західних, та Леоніда Кучми у східних областях сягала 90%. Результати виборчих перегонів наступних п'ятнадцяти років лише підтверджують цей висновок.

*Відцентрові
тенденції
створюють ризик
розколу України*

Проявів відцентрових тенденцій і зі Сходу, і із Заходу за роки незалежності накопичилося достатньо для того, щоб Самюель Хантінгтон розглядав сценарій розколу України як достатньо ймовірний. Головний редактор італійського журналу про геополітику *Limes*², розширюючи цей сценарій, прогнозує: Донбас і Крим відходять до Росії, а кілька західних областей відокремлюється та, в тому чи іншому вигляді, приєднуються до Євросоюзу. На решті території України зберігається формально незалежна держава, що перебуває під потужним впливом Росії. Неминучий наслідок розгортання цього сценарію: зникнення з геополітичної карти світу суб'єкта Україна.

Блискавичні дії нової влади зі зближення з Росією разом із спробами обмеження демократичних свобод можуть спричинити не менш потужну протидію в регіонах, де переважають антиросійські настрої. Спекулювання чутливими для обох сторін темами, як-от мова чи історія з політичних міркувань, може розхитати маятник взаємного антагонізму настільки, що найменший привід стане вирішальним і зробить процес розпаду необоротним. Загрозливих сигналів до цього можна згадати чимало:

² Див. <http://temi.repubblica.it/limes-heartland/the-tsar%E2%80%99s-sabres/920>.

- Рішення Сіверськодонецького з'їзду про утворення Північносхідної Української Автономної Республіки під час Помаранчевої революції.
- Проходження до місцевих та обласних рад, а також республіканської ради АРК під час виборів 2006 року політичних сил, що визначають своєю метою возз'єднання з Росією.
- Указ Президента Віктора Ющенка про присвоєння Степану Бандері звання Героя України.

Сценарій ініціативної інтеграції

Україні не боїться зближення з Росією та інтеграції з нею. Саме взаємна інтеграція становить основу зв'язків між державами у сучасному глобалізованому світі.

Україна пропонує свої принципи інтеграції з Росією

Сліпа покора або глухий опір — це не кращі модальності для спілкування з державою, що є нашим стратегічним партнером. Для цього підходить активна, конструктивна та прагматична позиція. Україна цілковито підтримує інтеграційні процеси з Росією та пропонує своє бачення того, яким чином вони мають відбуватися.

По-перше, всі інтеграційні процеси в будь-якій сфері відбуваються на основі єдиних політичних принципів, а не торгів за економічні активи. За зразок береться досвід ЄС, де нині створено найбільш досконалу модель дотримання інтересів кожного з учасників інтеграційного об'єднання. Це наповнює європейський вектор, проголошений Президентом як головний, реальним змістом і наближає Україну та Росію до вимог ЄС, створюючи умови для їхньої участі у ширших інтеграційних утвореннях. Водночас країни залучаються до спільних російсько-українських проектів як гаранті виконання взаємних зобов'язань. Якщо здійснюється модернізація газотранспортної системи — то тільки за участі європейських партнерів.

По-друге, Київ стає центром усіх інтеграційних процесів і базою реалізації спільних проектів. Саме тут розташовуються всі новостворені інтеграційні інституції. Територіальний принцип розміщення центру інтеграції в Києві є вирішальним. Чому Москва погодиться? А чому їй не погодитися, якщо це є непохитна позиція Києва, що спирається на історію та європейські принципи інтеграції.

По-третє, застосовується принцип дзеркальності зобов'язань. Україна має принципову позицію щодо української мови як єдиної державної, втім, на вимогу Москви, забезпечує належні умови та підтримку для розвитку російської мови та культури. Зі свого боку, Російська Федерація сприяє активній медійній, освітній і культурній політиці в місцях компактного проживання українців — Москва, Сибір, Далекий Схід, Краснодарський край, Сургут, Тюмень, Владівосток, — фінансуючи україномовні школи та ЗМІ коштом власного державного бюджету.

*Держава –
регіональний лідер –
бажаний партнер
для ЄС і НАТО*

Щодо Європейського Союзу цей сценарій означатиме не відмову України від євроінтеграційних намірів, а навпаки – наполегливе та послідовне наближення до європейських стандартів. Держава – регіональний лідер, яка активно співпрацює з одним зі світових центрів сили, є набагато бажанішим і цікавішим партнером для ЄС і НАТО, аніж країна, що не може дати собі раду у відносинах з найближчим сусідом.

Цей сценарій реалізується в Україні завдяки наявності всіх необхідних передумов:

- Консолідована, сильна та ефективна влада.
- Амбітні цілі, що ставлять перед собою Президент і його політична сила.
- Публічно заявлена готовність керівництва країни до здійснення реформ.
- Інтелектуальна спроможність до вироблення нової державницької ідеології постконфлікту.
- Високий рівень довіри населення до влади.
- Підтримка західних партнерів, які не зацікавлені повністю втрачати Україну як незалежного гравця.

Інструкція з безпечної інтеграції

Реалізація останнього сценарію – єдина можливість для України досягти мети, поставленої Президентом, – входження в двадцятку найрозвиненіших країн світу впродовж десяти років. Для цього їй необхідно скористатися світовим досвідом і дотримуватися десяти правил успішної інтеграції.

1. Інтеграція з багатшими і сильнішими державами вигідна

Об'єднання з багатшими країнами вигідніше економічно, аніж з біднішими. Серед цих вигод – збільшення обсягу інвестицій і торгівлі, залучення передових технологій, посилення внутрішньої конкуренції.

2. Економічно вигідні інтеграційні об'єднання є політично доцільними

Якщо об'єднання економічно збиткові, вони також можуть призвести до негативних політичних результатів. Економічна інтеграція набагато легше "переливається" в політичну, аніж навпаки.

Інтеграція потребує здійснення реформ

3. Інтеграція служить поштовхом до реформ

Інтеграція потребує здійснення реформ. В інакшому разі ефект може виявитися контрпродуктивним. Відмова Греції після її вступу до ЄС здійснювати макроекономічні реформи суттєво ускладнила проблеми цієї країни. На перший погляд цього не було помітно, бо сам вступ забезпечив країну додатковими ресурсами, зокрема фінансовими, які сприяли відкладенню реформ. Наслідки "нічогонероблення" Греція побачила лише у 2009 – 2010 роках.

Зростання торгівлі знижує конфліктність

4. Інтеграція зміцнює безпеку держави

Зростання обсягів торгівлі означає посилення економічної взаємозалежності між країнами-партнерами. Стійкі торговельні відносини зменшують вірогідність військового протистояння, оскільки підвищують рівень доступу до стратегічних ресурсів, якими володіє партнер, і знижують загрозу торговельного ембарго. За статистикою Світового банку, приріст обсягів торгівлі на 6% знижує рівень конфліктності приблизно на 1%³.

5. Інтеграція збільшує інвестиції

Інтеграційні об'єднання загалом здатні залучити більше іноземних інвестицій у регіон, що розвивається, аніж це можуть зробити фрагментарні національні ринки.

6. Інтеграція заохочує конкуренцію

Інтеграція має слугувати інструментом, що стимулює конкурентну боротьбу, зокрема розвиток конкуренції на внутрішніх ринках.

7. Інтеграція оптимізує податкову систему

Під час інтеграційних процесів найбільшого ризику зазнають країни, в яких податки з торгівлі становлять вагомому частку державних прибутків. У ході інтеграційного процесу такі країни змушені реформувати власну податкову систему (внутрішні акцизи, податки з обігу, ПДВ).

8. Одночасні інтеграційні об'єднання корисні

До вступу в ЄС Словаччина входила в 9 інтеграційних об'єднань, Чехія і Словенія – у 8, Естонія – у 6, Угорщина, Латвія, Польща і Румунія – у 5⁴.

³ Региональная интеграция и развитие /Морис Шифф и Алан Уинтерс. Пер. с англ. Всемирный банк. – М.: Издательство "Весь мир", 2005. – С. 245.

⁴ Там само. – С. 106.

9. Створювати інтеграційне об'єднання свідомо, прорахувавши його наслідки

Митний союз може бути вигідніший, ніж зона вільної торгівлі, але тільки тоді, коли внутрішні кордони фактично скасовані (зазвичай цього не відбувається) і встановлено низький загальний зовнішній тариф.

Наявність зони вільної торгівлі може бути вигіднішою, ніж її відсутність, але тільки тоді, коли вона не передбачає велику кількість асиметричних винятків. Крім того, будь-яка інтеграційна угода має обов'язково містити чіткі механізми врегулювання суперечок, інакше її не варто укладати.

10. СОТ не захистить від інтеграційних помилок

СОТ забороняє лише деякі деструктивні форми регіональної інтеграції, відстоюючи принципи глобальної лібералізації на основі режиму найбільшого сприяння. Інтеграційні об'єднання треба оцінювати з погляду національних інтересів, а не відповідності вимогам СОТ.

*Національні
інтереси – основа
інтеграції*